

20

— Brussels Philharmonic —

21

WINTER

AN EVENING WITH ARVO PÄRT

KRISTJAN JÄRVI, DIR.
BRUSSELS PHILHARMONIC
VLAAMS RADIOKOOR

15.05.2021

[Nederlands: pagina 2](#)

[Français : page 11](#)

[English: page 19](#)

[Musici / Musiciens: pagina / page 28](#)

[Teksten / Textes / Lyrics: pagina / page 30](#)

livestream in samenwerking met / en collaboration avec Evil Penguin TV

met de steun van de Belgische Tax Shelter / avec le soutien du Tax Shelter belge & Belga Films Fund

vlaams
RADIOKOOR

WELKOM

Een avond in het gezelschap van Arvo Pärt, in de unieke setting van de Basiliek van Koekelberg: de pauze knop wordt ingedrukt, we nemen tijd en afstand van het dagdagelijkse en laten de muziek van Pärt zijn helende werk doen.

Hoe komt het toch dat Arvo Pärt steeds opnieuw weet te raken, te overtuigen en in vervoering te brengen? Is het de actualiteit, het maatschappelijke engagement dat doorsijpelt via de noten? De religieuze polarisatie, maar ook de universele boodschappen zoals vrede, verdraagzaamheid, liefde? Wat ook de reden, Arvo Pärt weet als geen ander de gevoelige snaar te raken, met een heel eigen taal die recht naar het hart gaat.

Het paradijs is verloren, dat is de klaagzang die weerklinkt in Adam's Lament – maar niet voorgoed, hoop gloort aan het einde van ons pad. Dat pad toont Pärt ons in *Como cierva sedienta*: heen en weer geslingerd tussen lijden en troost, vertwijfeling en inzicht, wanhoop en hoop wacht uiteindelijk de verzoening. Met nog één laatste boodschap komt de tocht ten einde: *Da Pacem Domine* – Heer, geef ons vrede.

„As the hart panteth after the water brooks,
so panteth my soul after thee, O God.
My soul thirsteth for God, for the living God.

Why art thou cast down, O my soul?
and why art thou disquieted in me?
hope thou in God:
for I shall yet praise him
for the help of his countenance, and my God.“

ARTIESTEN & PROGRAMMA

Kristjan Järvi, dirigent · Brussels Philharmonic · Vlaams Radiokoor

Joris Derder, voorbereiding koor

Arvo Pärt

Adam's Lament (2010)

Como cierva sedienta (1998 / 2002)

Da Pacem Domine (2004)

TOELICHTING

"... achter de kunst om twee, drie tonen met elkaar te verbinden, ligt een kosmisch mysterie verborgen." — Arvo Pärt

De Estse componist Arvo Pärt (°1935) hoeft nog amper een introductie. Als één van de meest uitgevoerde hedendaagse componisten figureert hij in Klara's top 100 als één van de enige nog levende toondichters, naast filmcomponisten John Williams en Ennio Morricone. En de duizenden tickets voor de wereldpremière van *Für Jan van Eyck*, een gloednieuw werk voor koor en orgel dat hij in 2020 schreef in opdracht van Stad Gent, waren in een mum van tijd uitverkocht. In een tijdperk waarin we swipend en append door het leven gaan, lijkt zijn contemplatieve en tijdloze muziek een grootse aantrekkingskracht te hebben op een breed publiek.

Toch was Pärts muziek niet van bij de start geliefd. Na zijn studies aan het Conservatorium van Tallinn sloeg Pärt het modernistische pad in, met experimentele en seriële werken die tegen de borst van het toenmalige Sovjetregime stootten. Maar de complexiteit van die muziek en de door het regime opgelegde regels leidden bij de componist tot een existentiële crisis. Hij trok zich terug, en na bijna tien jaar stilte – Pärt verdiepte zich in die periode in Gregoriaanse en polyfone muziek – kwam hij midden jaren '70 als herboren terug: "Het complexe, veelzijdige verwarde mij alleen maar, ik had nood aan een zoektocht

naar eenheid. Wat is het juist, dat ene ding, en hoe kan ik mijn weg ernaartoe vinden?" (...) "De gregoriaanse zang heeft me het kosmische geheim onthuld dat schuilgaat in de combinatie van slechts twee of drie noten."

Deze nieuwe, uitgepuurde muzikale stijl zou uitgroeien tot Pärt's handelsmerk. Hij doopte ze 'tintinnabuli', verwijzend naar kleine klokjes die je in zijn muziek lijkt te horen. Ze is opgebouwd rond trage melodielijnen die in kleine stapjes verlopen en drieklanken die rond deze melodie cirkelen: "De tintinnabuli is de regel die toelaat dat melodie en begeleiding één zijn. Eén plus één is gelijk aan één, en niet aan twee. Dat is het hele geheim van die techniek." Een andere kracht die uitgaat van zijn muziek zijn de eenvoudige melodieën, harmonieën en structuren. Ze maken zijn composities makkelijk begrijpbaar, toegankelijk en puur. Zelf schreef Pärt over zijn stijl: "Ik zou mijn muziek kunnen vergelijken met wit licht dat alle kleuren bevat. Alleen een prisma kan de kleuren delen en ze doen verschijnen; dat prisma zou de geest van de luisteraar kunnen zijn."

Troost en verbinding

Na zijn vertrek uit de Sovjet-Unie in 1980 componeerde Pärt voornamelijk religieuze werken. Een deel daarvan werd opgenomen bij het label ECM, waardoor zijn muziek wijd verspreid raakte. Eén van de religieuze meesterwerken die bij het label verschenen, is de majestueuze koorcompositie *Kanon Pokkajanen* uit 1997. Uit diezelfde periode dateert *Como cierva sedienta (Zoals het dorstige hert)* voor solo sopraan en orkest. Het werk ging in première op 3 februari 1999 tijdens het Festival de Musica de Canarias, en werd uitgevoerd door het Copenhagen Philharmonic Orchestra en soliste Patricia Rozario. De specifieke stemkleur van de sopraan van Indische origine inspireerde Pärt tot de melodie, die in sommige passages voorzien is van oosters getinte melismen. In 2002 voorzag Pärt ook een versie voor vrouwenkoor en orkest.

De tekst ontleende Pärt aan de Bijbelse Psalmen 42 en 43, in een Spaanse vertaling, voor een goede begrijpbaarheid van het Spaanse doelpubliek. De psalmen handelen over het volhardende geloof van het Israëlitische volk in God, ook in moeilijkere tijden. Pärt verklankte ze in een dramatisch werk, waarin een vrij gelijkmatige vocale partij contrasteert met een dynamische orkestratie. Hij omschreef de boodschap achter de compositie als volgt: "'Mijn ziel' in Davids psalm, is de ziel van ons allen, van onze levensweg. Een weg vol lijden en dramatische voorvallen, een weg tussen troost en ultieme vertwijfeling, die kan

leiden tot een strijd met God. Maar een weg die wel vol verlangen naar Hem is.”

Ook *Adam's Lament* voor koor en strijkorkest kaart het lijden van de mensheid aan. Pärt componeerde in opdracht van de steden Istanboel en Tallinn een symbolisch werk, dat de eenheid uitdrukt tussen de twee culturele hoofdsteden, en tussen de islam en het christendom. De première op 7 juni 2010 ging door op een al even tekenende plek: de Hagia Irene, een vroegere Byzantijnse kerk in de Turkse hoofdstad. Voor de tekst greep Arvo Pärt terug naar de woorden van de monnik Starets Siloean (1866-1938), die al decennialang een inspiratiebron voor hem vormde. Die koos hij niet toevallig; Siloean verbleef immers in de streek van Athos, in de buurt van Istanboel, terwijl Tallinn dan weer de hoofdstad is van Pärts geboorteland Estland. In de tekst, die verhaalt over de teloorgang van het paradijs en de verbanning naar het aardse bestaan, wordt Adam als symbool opgevoerd voor de mensheid. Zoals in veel werken van Pärt, komt de tekst op de allereerste plaats en dicteert ze het muzikale verloop. Om de woorden zo diepgaand mogelijk te verklanken gebruikte Pärt een contrastrijke mix van Orthodoxe zangstijlen en etherische strijkers- en koorpassages. Adams jammerende monoloog wordt uitgevoerd door mannenstemmen. Daarrond weerklinkt het koor, dat de rol van verteller op zich neemt.

Dat Pärts muziek verbinding en troost brengt, blijkt nog het meest uit *Da Pacem Domine*. Hij schreef het korte werk in 2004 in opdracht van Jordi Savall, twee dagen na de bomaanslagen in Madrid. Elk jaar weerklinkt dit meditatieve gebed in Spanje, als eerbetoon aan de slachtoffers van de gruwelijke gebeurtenis. De vierstemmige muziek bestaat ondertussen in tal van versies voor andere bezettingen.

— *toelichting door Aurélie Walschaert*

KRISTJAN JÄRVI, DIRIGENT

Kristjan Järvi ademt muziek en is actief als dirigent, producer, componist en arrangeur. Als creatieve ondernemer en vernieuwer heeft hij daarnaast ook zijn eigen productiehuis: Sunbeam Productions. Als dirigent staat hij regelmatig op de grote podia en dirigeert hij een brede waaier aan repertoire, van de grote klassiekers van Wagner en Tchaikovsky tot aan de muziek van Steve Reich en Radiohead.

Kristjan ontwikkelde zijn eigen unieke sound met zijn classical-hip-hop-jazz gezelschap Absolute Ensemble in New York, met Baltic Sea Philharmonic, en met de huisband van Sunbeam: Nordici Pulse. Samen met zijn team bij Sunbeam Productions tilt hij expressie naar een hoger niveau en creëert hij een nieuw paradigma voor multi-zintuiglijke uitvoeringen en ervaringen. Sinds de oprichting van Sunbeam, heeft het huis al verschillende concertshows gemaakt, onder meer: Waterworks (2017/2018), Absolute Club met Francesco Tristano, Nordic Pulse (2018) en Midnight Sun (2019). De Midnight Sun Tour werd afgesloten in de Elbphilharmonie in Hamburg.

Kristjan werkt regelmatig samen met internationale en creatieve persoonlijkheden uit de kunst-, muziek- en filmwereld. Zo componeerde hij bijvoorbeeld de muziek voor de bejubelde serie Babylon Berlin van Tom Tykwer. Kristjan heeft meer dan 60 albums op zijn naam staan, gaande van Hollywood soundtracks - Cloud Atlas, Sense 8 (beide producties van de zussen Wachowski die ook The Matrix maakten), A Hologram for the King (Tom Tykwer) - tot bekroonde albums op Sony Classical en Chandos, en zijn reeks The Kristjan Järvi Sound Project. Naast zijn eigen producties, werkt hij ook regelmatig samen met uiteenlopende artiesten onder wie MUM, Bryce Dessner (The National), Hauschka, Robot Koch en Max Richter, en is hij te zien in de Amazon Prime documentaire Bastille Re-Orchestrated. Eind 2020 richtte Kristjan een nieuw platenlabel op: nEscapes. Naast een online muziekaanbod brengt het label ook het nieuwe luisterformat nEscapes Lounges.

Kristjan staat als componist en producer onder exclusief contract bij Modern Recordings van BMG Music. Zijn meest recente album is Nordic Escapes. Als gepassioneerd producer arrangeerde en produceerde hij ook albums voor onder anderen Max Richter en Robot Koch.

Kristjan Järvi werd geboren in Estland en emigreerde als kind naar de Verenigde Staten waar hij opgroeide in New York City. Hij stamt uit een familie van grote dirigenten: zijn vader Neeme Järvi en zijn oudere broer Paavo Järvi dirigeren de beroemdste orkesten ter wereld. In 2015 verhuisde Kristjan zijn uitvalsbasis naar Tallinn, de hoofdstad van Estland.

www.kristjanjarvi.com

VLAAMS RADIOKOOR

Het Vlaams Radiokoor werd in 1937 als professioneel kamerkoor opgericht door de toenmalige openbare omroep (NIR). Vandaag is het Vlaams Radiokoor een referentie voor vocale muziek in Vlaanderen en Europa, en wordt het zowel in binnen- als in buitenland tot de top gerekend.

Sinds seizoen 19-20 is Bart Van Reyn de muzikdirecteur van het Radiokoor. De gedeelde passie voor hedendaags repertoire, het geloof in de stem als ultieme vertolker van onze emoties, en het streven om ons vocaal erfgoed toegankelijk te maken voor zangers en publiek zijn wat ensemble en dirigent verbindt.

Vanuit Studio 1 in Flagey (Brussel) werken de 32 zangers van het Vlaams Radiokoor aan een muzikaal project dat op drie grote pijlers gebouwd is. Eerst en vooral zijn er de Vocal Fabric producties – het laboratorium van het Radiokoor. Vocal Fabric brengt concerten die de grenzen van vocale muziek aftasten, confronterend, eigenzinnig en non-conformistisch. Met grote gastvrijheid en een intense beleving als leidraad brengen we de mensen op het podium en in de zaal samen: vocale harmonie is het bewijs dat mensen samen mooier zijn dan alleen.

Daarnaast werk het koor regelmatig samen met gerenommeerde binnen- en buitenlandse instrumentale ensembles zoals Brussels Philharmonic, het Orchestre de chambre de Paris, Les Siècles, het Radio Filharmonisch Orkest en het Koninklijk Concertgebouworkest. Zo bouwde het Radiokoor een steeds grotere aanwezigheid op verschillende internationale podia uit.

Tenslotte is en blijft het Vlaams Radiokoor een levend portaal voor repertoire, kennis, ervaring en stemmen. Het maakt ons vocaal erfgoed toegankelijk voor zangers en publiek, en investeert tegelijk in de creatie van nieuw stemwerk. Zo voedt het koor liefhebbers, amateurs en professionals met programma, techniek en expertise.

Het Vlaams Radiokoor behoudt ook zijn unieke status van radiokoor: een groot aantal concertproducties wordt opgenomen, waardoor het koor een unieke verzameling live-opnames heeft opgebouwd. Deze collectie wordt permanent aangevuld met een selectie studio-opnames, die samen het vocale erfgoed bewaren voor de toekomst.

Het Vlaams Radiokoor is een instelling van de Vlaamse Gemeenschap.

www.vlaamsradiokoor.be

BRUSSELS PHILHARMONIC

Brussels Philharmonic werd in 1935 opgericht door de Belgische openbare omroep (NIR), en werkte vanaf zijn ontstaan samen met internationale topdirigenten en -solisten. Het orkest was en is bekend als pionier in het uitvoeren van muziek van de eigen tijd – een reputatie die wereldvermaarde componisten als Bartók, Stravinsky en Messiaen naar Brussel haalde. Ook vandaag de dag zet Brussels Philharmonic die traditie verder, en neemt het in bijna elk concertprogramma een werk van de 21ste eeuw op. Het orkest repeteert en concerteert in de historische thuishaven Flagey in Brussel, hart van Europa, dat meteen de ideale uitvalbasis is voor concerten in Vlaanderen en de rest van de wereld.

De Franse topdirigent Stéphane Denève is muziekdirecteur van Brussels Philharmonic. Zijn passie voor muziek uit de 21ste eeuw en persoonlijke missie om een dialoog te creëren tussen het repertoire van vroeger en dat van de toekomst sluit helemaal aan op het DNA van het orkest. En dat vertaalt zich niet alleen in de concertprogramma's en opnames, maar ook in het CffOR-platform (Centre for Future Orchestral Repertoire). Deze online database verzamelt sleutel informatie rond symfonische composities vanaf 2000, en voedt zo een brede wereldwijde dialoog rond het repertoire van de toekomst.

Op internationaal vlak heeft Brussels Philharmonic steeds een eigen plaats gehad, met vanaf de beginjaren uitnodigingen voor de belangrijkste festivals en concertzalen in Europa. Zo speelt het orkest in onder meer Philharmonie de Paris, Musikverein (Wenen), Grosses Festspielhaus (Salzburg), Usher Hall (Edinburgh) en Cadogan Hall (Londen). De internationale vertegenwoordiging door IMG Touring brengt het orkest naar nieuwe podia, zowel binnen als buiten Europa (Japan in 2017, Noord-Amerika in 2019). In maart 2019 stond Brussels Philharmonic voor het eerst in Carnegie Hall in New York.

Een andere specialisatie waarmee Brussels Philharmonic een internationale reputatie opbouwde, is het opnemen van soundtracks bij series, games en films, waaronder de Oscar-winnende muziek voor 'The Artist' (muziek van Ludovic Bource). In eigen land is het orkest vaste partner van Film Fest Gent en MotorMusic, en zijn er jaarlijks concerten met iconische films (zowel blockbusters met bekroonde scores als zwart-wit klassiekers met een nieuwe soundtrack).

Intussen bewees het orkest ook op andere vlakken een pionier te zijn. Naast de vooruitstrevende initiatieven die lopen, waaronder de Tax Shelter, een stichting voor de aankoop van strijkinstrumenten en een partnerschap met Brussels Airlines, schrijft het orkest innovatie bewust in op alle vlakken en niveaus van de werking. Zo dragen de heren van het orkest het Symphonic Sporting Jacket, op maat ontwikkeld door het Belgische Café Costume met technische innovaties op vlak van stof en snit, en werd intendant Gunther Broucke uitgeroepen tot Overheidsmanager van het jaar 2016.

De uiteenlopende cd-reeksen van Brussels Philharmonic (Deutsche Grammophon, Palazzetto Bru Zane, Warner/Erato Classics, Film Fest Gent, Brussels Philharmonic Recordings) krijgen internationale bijval, met onder meer een ECHO Klassik, Ceciliaprijs, Choc de Classica de l'année en Diapason d'Or de l'année. Bij Deutsche Grammophon en met Stéphane Denève kwamen intussen 4 cd's uit: een cd rond Prokofiev, twee cd's gewijd aan het 21ste-eeuws repertoire van Guillaume Connesson (waaronder de meest recente dubbel-cd Lost Horizon met solisten Renaud Capuçon en Timothy McAllister) en een album met onder meer het celloconcerto van Fazil Say met soliste Camille Thomas.

Brussels Philharmonic is een instelling van de Vlaamse Gemeenschap.

www.brusselsphilharmonic.be

BIENVENU

Une soirée en compagnie d'Arvo Pärt dans le cadre unique de la basilique de Koekelberg : on actionne le bouton « pause », on prend du temps pour soi, du recul par rapport au quotidien et on laisse la musique de Pärt opérer sa magie thérapeutique.

Comment Arvo Pärt réussit-il encore à nous émouvoir, à nous convaincre, à nous extasier ? Est-ce l'actualité, l'engagement social qui transparaît dans sa musique ? La polarisation religieuse, mais aussi les messages universels tels que la paix, la tolérance, l'amour ? Quelle qu'en soit la raison, Pärt parvient comme nul autre à toucher notre corde sensible, avec son langage bien à lui qui nous va droit au cœur.

Le paradis est perdu : voilà la plainte d'Adam's Lament – mais l'espoir brille encore au bout du tunnel. Pärt nous montre la voie dans *Como cierva sedienta* : sans cesse déchiré entre souffrance et consolation, découragement et résilience, désespoir et espérance, c'est la réconciliation qui nous attend. La fin s'accompagne d'un dernier message : *Da Pacem Domine – Seigneur, donne-nous la paix.*

„As the hart panteth after the water brooks,
so panteth my soul after thee, O God.
My soul thirsteth for God, for the living God.

Why art thou cast down, O my soul?
and why art thou disquieted in me?
hope thou in God:
for I shall yet praise him
for the help of his countenance, and my God.“

ARTISTES & PROGRAMME

Kristjan Järvi, chef d'orchestre · Brussels Philharmonic · Vlaams Radiokoor
 Joris Derder, préparation du chœur

Arvo Pärt

*Adam's Lament (2010)**Como cierva sedienta (1998 / 2002)**Da Pacem Domine (2004)*

NOTES DE PROGRAMME

« ... derrière l'art de relier deux ou trois notes se dissimule un mystère cosmique. »

— Arvo Pärt

Est-il encore nécessaire de vous présenter le compositeur estonien Arvo Pärt (°1935) ? Comptant parmi les compositeurs contemporains les plus interprétés, il est l'un des rares compositeurs encore en vie à figurer dans le top 100 de Klara, aux côtés du compositeur de musique de film John Williams. Et les milliers de tickets pour la première mondiale de *Für Jan van Eyck*, une toute nouvelle œuvre pour chœur et orchestre qu'il a composée en 2020 à la demande de la ville de Gand, se sont vendus en un rien de temps. À une époque où la vie devient assez chaotique, sa musique intemporelle et contemplative semble exercer une grande force d'attraction sur un large public.

Et pourtant, la musique d'Arvo Pärt a mis du temps à séduire. Après ses études au Conservatoire de Tallinn, il emprunte la voie de la musique moderniste en composant des œuvres sérielles et expérimentales qui déplaisent au régime soviétique de l'époque. Mais la complexité de cette musique et les règles imposées par le régime entraînent le compositeur dans une crise existentielle. Il se retire de la scène musicale et se plonge dans la musique polyphonique et grégorienne pour revenir une petite dizaine d'années plus tard,

au milieu des années 1970, après avoir opéré une véritable renaissance : « La complexité et la multiplicité me déstabilisaient ; j'avais besoin d'une quête d'unité. Qu'est-ce qui est juste, cette unité, et comment me frayer un chemin jusqu'à elle ? » (...) « Les chants grégoriens m'ont révélé un mystère cosmique dissimulé dans la combinaison de deux ou trois notes seulement. »

Ce nouveau style musical épuré deviendra la marque de fabrique d'Arvo Pärt. Il le baptise 'tintinnabuli', en référence aux clochettes que l'on croit entendre dans sa musique. Cette signature musicale s'articule autour de lentes lignes mélodiques, qui s'accélèrent très progressivement, et d'accords à trois notes qui tournent autour de cette mélodie : « Le tintinnabuli est la règle par laquelle la mélodie et l'accompagnement ne font qu'un. Un plus un égal un, et pas deux. Tel est le secret de cette technique. » Une autre force qui se dégage de sa musique réside dans la simplicité des mélodies, des harmonies et des structures. C'est ce qui rend ses compositions facilement compréhensibles, accessibles et épurées. Arvo Pärt évoque lui-même son style en ces termes : « Je pourrais comparer ma musique à la lumière blanche, qui contient toutes les autres couleurs. Seul un prisme peut dissocier toutes ces couleurs et les rendre visibles ; ce prisme pourrait être l'esprit de l'auditeur. »

Consolation et communion

Après avoir quitté l'Union Soviétique en 1980, Arvo Pärt compose principalement des œuvres religieuses, dont une partie est reprise sous le label ECM, de sorte que sa musique est largement diffusée. Parmi les chefs-d'œuvre religieux parus sous ce label, citons la majestueuse composition pour chœur *Kanon Pokkajenen* de 1997. C'est de cette même période que date *Como cierva sedienta (Comme le cerf assoiffé)* pour soprano solo et orchestre, dont la première a eu lieu le 3 février 1999 lors du Festival de Musica de Canarias avec le Copenhagen Philharmonic Orchestra et la soliste Patricia Rozario. Arvo Pärt s'est d'ailleurs inspiré du timbre spécifique de cette soprano d'origine indienne pour la mélodie, qui fait appel dans certains passages à des mélismes orientaux. En 2002 suit une version pour chœur de femmes et orchestre.

Le texte est quant à lui emprunté aux psaumes 42 et 43 de la Bible, dans une traduction espagnole pour faciliter la compréhension du public cible. Ces psaumes traitent de la foi ardente du peuple d'Israël envers Dieu, même lorsque les temps deviennent plus difficiles.

Arvo Pärt les met en musique dans une œuvre dramatique, où une partie vocale relativement homogène contraste avec une orchestration dynamique. Il décrit le message sous-jacent de cette composition comme suit : « 'Mon âme', dans le psaume de David, est notre âme à tous, notre chemin de vie. Un chemin pavé de souffrances et d'événements dramatiques, un chemin qui oscille entre consolation et désespoir ultime, et qui peut déboucher sur une lutte avec Dieu. Mais un chemin qui tend vers Lui avec aspiration. »

L'œuvre *Adam's Lament* pour chœur et orchestre à cordes aborde également les souffrances de l'humanité. Commandée par les villes d'Istanbul et de Tallinn, cette composition symbolique exprime l'unité entre les deux capitales de la culture, ainsi qu'entre l'islam et la chrétienté. La première a eu lieu le 7 juin 2010 en un lieu tout aussi emblématique : l'Hagia Irene, une ancienne église byzantine de la capitale turque. Le texte évoque les mots du moine Starets Silouane (1866-1938), qui est une source d'inspiration pour Arvo Pärt depuis des dizaines d'années. Ce choix ne doit rien au hasard, car Silouane a séjourné dans la région d'Athos, dans les environs d'Istanbul, alors que Tallinn est la capitale du pays natal d'Arvo Pärt, l'Estonie. Dans ce texte racontant l'exclusion du paradis et la condamnation à une existence terrestre, Adam est présenté comme le symbole de l'humanité. Comme souvent dans l'œuvre d'Arvo Pärt, le texte occupe la première place et dicte le déroulement musical. Il recourt à un mélange contrasté de styles de chants orthodoxes et de passages éthérés du chœur et des cordes pour interpréter les mots avec le plus de profondeur possible. Le monologue des lamentations d'Adam est interprété par des voix masculines, autour desquelles résonne le chœur, qui joue le rôle de narrateur.

Mais c'est dans l'œuvre *Da Pacem Domine* que la musique d'Arvo Pärt procure le plus de consolation et de communion. Il a écrit cette courte composition en 2004 à la demande de Jordi Savall, deux jours après les attentats à la bombe de Madrid. Cette prière méditative résonne chaque année en Espagne, en hommage aux victimes de ces terribles événements. Et sa musique à quatre voix se décline aujourd'hui en de nombreuses versions pour d'autres instrumentations.

— Aurélie Walschaert

KRISTJAN JÄRVI, CHEF D'ORCHESTRE

Kristjan Järvi ne vit que pour la musique, sur laquelle il s'appuie pour créer des espaces où tout est possible. Pionnier dans l'âme, il met ses idées innovantes au service de la direction d'orchestre, de la production, de la composition et des arrangements, embrassant le tout avec une détermination sans faille et un esprit créatif dans le cadre sa propre société de production, Sunbeam Productions.

« Kristjan Järvi est réputé pour être l'un des programmeurs les plus avisés et innovants de la scène classique » (Reuters). En tant que chef d'orchestre, il est à l'aise sur les grandes scènes internationales et dirige de grands classiques allant de Wagner à Tchaïkovski, mais aussi des compositions de Steve Reich et Radiohead.

Kristjan Järvi a développé un son unique avec son groupe new-yorkais Absolute Ensemble, mêlant musique classique, hip-hop et jazz, avec le Baltic Sea Philharmonic et avec le groupe 'Nordic Pulse' intégré à Sunbeam. Sa vie artistique prend forme et atteint un niveau d'expression supérieur grâce à son équipe de 'Sunbeam Productions', avec qui il crée un nouveau paradigme de performance multisensorielle Xperiences. À la fin de l'année 2020, Kristjan Järvi a fondé un nouveau label discographique : 'nEscapes'. En plus d'une distribution en ligne, celui-ci offre aux artistes un nouveau format d'écoute par le biais de ses extraordinaires 'nEscapes Lounges'.

Kristjan Järvi collabore internationalement avec des personnalités de premier plan issues de la scène artistique, musicale et cinématographique. À titre d'exemple, c'est lui qui a composé la musique de la prestigieuse série 'Babylon Berlin' créée par Tom Tykwer.

Il a enregistré plus de 60 albums allant de bandes originales de films hollywoodiens tels que 'Cloud Atlas' et 'Sense 8' (deux productions des sœurs Wachowski, à qui l'on doit également The Matrix) ou 'Un hologramme pour le roi' (réalisé par Tom Tykwer), à des albums primés sur les labels Sony Classical et Chandos, en passant par sa série éponyme : 'Kristjan Järvi Sound Project'. Outre ses propres productions, Kristjan Järvi collabore avec de grands artistes internationaux comme MUM, Bryce Dessner (The National), Hauschka, Robot Koch et Max Richter. Il est aussi à l'affiche du documentaire 'Bastille Re-Orchestrated', visible actuellement sur Amazon Prime.

Imposant sa vision artistique au gré des productions et des tournées de Sunbeam, Kristjan Järvi continue d'ouvrir la voie à une toute nouvelle expérience sonore. Depuis sa fondation il y a quelques années, Sunbeam a présenté plusieurs concerts : 'Waterworks' (2017/2018), 'Absolute Club' avec Francesco Tristano et 'Nordic Pulse' (2018), sans oublier 'Midnight Sun' (2019), dont la tournée s'est achevée à l'Elbphilharmonie de Hambourg, en Allemagne. Producteur passionné, il a également arrangé et produit des albums dans les Studios Sunbeam pour Max Richter, Robot Koch et bien d'autres. Kristjan Järvi a fondé son propre label 'nEscapes' fin 2020.

Kristjan Järvi a signé un contrat d'exclusivité en tant que compositeur et producteur avec BMG Music sous le label 'Modern recordings'. Son dernier album s'intitule 'Nordic Escapes'.

Né en Estonie, Kristjan Järvi a émigré aux États-Unis avec ses parents et a grandi à New York. Il est issu d'une famille de grands chefs d'orchestre : son père Neeme Järvi et son frère aîné Paavo Järvi dirigent les plus grands orchestres du monde. Il a quitté les États-Unis en 2015 pour s'installer à Tallinn, capitale de l'Estonie.

www.kristjanjarvi.com

VLAAMS RADIOKOOR

C'est en 1937 que le NIR (Institut national de radiodiffusion de la Belgique) fonde le chœur de chambre professionnel Vlaams Radiokoor (Chœur de la Radio Flamande). Véritable référence en matière de musique vocale en Flandre et en Europe, le Vlaams Radiokoor compte aujourd'hui parmi les chœurs de chambre professionnels les plus réputés de Belgique et d'ailleurs.

Bart Van Reyn assure la direction musicale du chœur depuis la saison 19-20 : chef et ensemble sont unis par une passion commune pour le répertoire contemporain, par la conviction que la voix est le meilleur vecteur de nos émotions et par la volonté de rendre notre patrimoine vocal accessible à la fois aux chanteurs et au public.

Depuis le Studio 1 de Flagey (Bruxelles), les 32 chanteurs du Vlaams Radiokoor travaillent ensemble à un projet musical reposant sur trois grands piliers. On citera tout d'abord les productions Vocal Fabric, le laboratoire du chœur. Vocal Fabric propose des concerts décalés et non conformistes, qui explorent les limites de la musique vocale et confrontent le spectateur. Poussés par un sens profond de l'hospitalité, nous rassemblons les gens sur scène et dans la salle afin de faire vivre à chacun une expérience intense ; l'harmonie vocale est la preuve que les gens sont meilleurs ensemble que seuls.

Le Radiokoor travaille en outre régulièrement avec des ensembles instrumentaux belges et étrangers renommés comme le Brussels Philharmonic, l'Orchestre de chambre de Paris, Les Siècles, l'Orchestre philharmonique de la radio néerlandaise et l'Orchestre royal du Concertgebouw. Il a ainsi développé une présence sans cesse croissante sur la scène internationale.

Enfin, le Vlaams Radiokoor est un portail vivant pour le répertoire, les connaissances, l'expérience et les voix. Il rend notre patrimoine vocal accessible aux chanteurs comme au public tout en investissant dans la création d'œuvres nouvelles. Le chœur met ainsi ses programmes, sa technique et son expertise à la portée des mélomanes, des amateurs et des professionnels.

Le Vlaams Radiokoor conserve également son statut unique de chœur radiophonique : un grand nombre de ses concerts sont enregistrés. Il s'est ainsi constitué une collection exceptionnelle d'enregistrements live. Sans cesse alimentée par des enregistrements en studio, cette collection immortalise notre patrimoine vocal pour les générations futures.

Le Vlaams Radiokoor est une institution de la Communauté flamande.

www.vlaamsradiokoor.be

BRUSSELS PHILHARMONIC

Fondé en 1935 sous l'égide de l'Institut national de radiodiffusion (INR/NIR), le Brussels Philharmonic a collaboré tout au long de son existence avec de grands chefs et des solistes

d'envergure internationale. L'orchestre s'est taillé une réputation enviée dans la création de nouvelles œuvres en collaborant avec des compositeurs de renommée mondiale comme Bartók, Stravinsky et Messiaen. L'orchestre répète et se produit dans son port d'attache historique de Flagey, à Bruxelles, au cœur de l'Europe. Cette position en fait le point de départ idéal pour des concerts à Bruxelles, en Flandre et dans le reste du monde.

Le grand chef d'orchestre français Stéphane Denève assure la direction musicale du Brussels Philharmonic. Sa passion pour la musique du XXIe siècle et la mission qu'il s'est donnée de tisser un dialogue entre le répertoire du passé et celui du futur s'inscrivent parfaitement dans l'ADN de l'orchestre. En témoignent les programmes de concerts et d'enregistrements, mais aussi la plateforme CffOR (Centre for Future Orchestral Repertoire). Cette base de données en ligne recueille des informations sur les œuvres symphoniques composées depuis le tournant de 2000 et nourrit ainsi un vaste dialogue mondial sur le répertoire du futur.

Le Brussels Philharmonic a toujours eu sa place sur la scène internationale. Depuis sa constitution, les plus grands festivals et les plus grandes salles de concert en Europe l'ont invité sur leurs scènes. Ainsi, il s'est produit notamment à la Philharmonie de Paris, au Musikverein de Vienne, à la Grosses Festspielhaus de Salzbourg, à l'Usher Hall d'Édimbourg et au Cadogan Hall de Londres. Représenté à l'international par IMG Touring, l'orchestre se voit ouvrir de nouvelles portes en Europe et hors de ses frontières (Japon en 2017, Amérique du Nord en 2019). En mars 2019, le Brussels Philharmonic s'est produit pour la première fois au Carnegie Hall de New York. En 2020, il est notamment programmé à l'Elbphilharmonie à Hambourg.

C'est également l'enregistrement de bandes originales de séries, de jeux vidéo et de films, dont la musique oscarisée de *The Artist* (musique de Ludovic Bource), qui a forgé la réputation internationale du Brussels Philharmonic. Dans son propre pays, l'orchestre est le partenaire régulier du Festival international du Film de Flandre-Gand (Film Fest Gent) et des studios MotorMusic ; il donne chaque année des concerts avec projection de films cultes (des blockbusters aux partitions primées ou des classiques en noir et blanc avec une nouvelle bande-son).

Le Brussel Philharmonic fait également œuvre de pionnier dans d'autres domaines. Parmi ses initiatives innovantes, citons le Tax Shelter, la création d'une fondation pour financer

l'achat d'instruments à cordes et le partenariat avec Brussels Airlines. Les musiciens de l'orchestre sont habillés par Café Costume du Symphonic Sporting Jacket, conçu sur mesure. Celui-ci leur permet d'offrir une prestation du plus haut niveau dans le confort et l'élégance.

Les nombreux enregistrements du Brussels Philharmonic (Deutsche Grammophon, Palazzetto Bru Zane, Warner/Erato Classics, Film Fest Gent, Brussels Philharmonic Recordings) ont connu un succès international, récompensés notamment par un ECHO Klassik, un Prix Cecilia, un CHOC de l'année de Classica et un Diapason d'Or de l'année. L'orchestre a sorti 4 CD chez Deutsche Grammophon sous la direction de Stéphane Denève : un enregistrement consacré à Prokofiev et deux au compositeur contemporain Guillaume Connesson (dont le récent double CD Lost Horizon avec les solistes Renaud Capuçon et Timothy McAllister).

Le Brussels Philharmonic est une institution de la Communauté flamande.

www.brusselsphilharmonic.be

WELCOME

An evening in the company of Arvo Pärt, in the unique setting of the Basilica of Koekelberg: we press the pause button as we take time and distance out from our daily lives and allow the music of Pärt to do its healing work.

How is it possible that Arvo Pärt is able to move us over and over again, to enthrall us and lead us to rapture? Is it the relevance, the social engagement that comes through the notes? The religious polarisation along with the universal messages of freedom, tolerance and love? Whatever the reason, Arvo Pärt knows better than anyone how to touch a nerve, and to use his own distinctive language to go straight to the heart.

Paradise has been lost, that is the plaint we hear in Adam's Lament – but not forever, as hope glimmers at the end of our path. Pärt shows us that path in *Como cierva sedienta*: swinging back and forth between suffering and consolation, doubt and insight, despair and hope, ultimately reconciliation awaits us. With one final message, the journey comes to an end: *Da Pacem Domine* – Lord, grant us peace.

„As the hart panteth after the water brooks,
so panteth my soul after thee, O God.
My soul thirsteth for God, for the living God.

Why art thou cast down, O my soul?
and why art thou disquieted in me?
hope thou in God:
for I shall yet praise him
for the help of his countenance, and my God.“

ARTISTS & PROGRAMME

Kristjan Järvi, conductor · Brussels Philharmonic · Vlaams Radiokoor
Joris Derder, preparation choir

Arvo Pärt

*Adam's Lament (2010)**Como cierva sedienta (1998 / 2002)**Da Pacem Domine (2004)*

PROGRAMME NOTES

"... a cosmic secret is hidden in the art of combining two, three notes." — Arvo Pärt

The Estonian composer Arvo Pärt (°1935) scarcely needs introduction. As one of the most widely performed contemporary composers, he appears on Klara radio's top 100 living composers alongside film composers John Williams and Ennio Morricone. The thousands of tickets to the world première of *Für Jan van Eyck*, a new work for choir and organ that Pärt wrote in 2020 on commission for the city of Ghent, were sold out in no time. In an age when we rush through life 'swiping' and 'apping', his contemplative and timeless music clearly holds a great power of attraction for a wide audience.

Yet Pärt's music was not immediately well liked. After he finished his studies at the Conservatory of Tallinn, Pärt embarked on the path of modernism, with experimental and serial works that fell afoul of the Soviet regime of his day. But the complexity of his music and the rules imposed by the regime created an existential crisis for the composer. He withdrew, and after nearly ten years of silence – during which Pärt plunged into Gregorian chant and polyphony – he emerged in the mid 1970s as if reborn: "The complex and many-faceted only confuses me, and I must search for unity. What is it, this one thing, and how do I find my way to it?" ... "Gregorian chant taught me that a cosmic secret is hidden in the art of combining two, three notes."

This purified musical style would become Pärt's trademark. He dubbed it 'tintinnabuli', referring to the little bells that one seems to hear in his music. It is built around slow melodic lines that move in small steps, with triads circling around the melody: "Tintinnabuli is the rule where the melody and the accompaniment is one. One and one, it is one – it is not two. This is the secret of this technique." Another strength of his music lies in the simple melodies, harmonies and structures. They make his compositions easy to understand, accessible and pure. Pärt wrote of his style: "I could compare my music to white light, which contains all colours. Only a prism can divide the colours and make them appear: this prism could be the spirit of the listener."

Consolation and connection

After he left the Soviet Union in 1980, Pärt composed chiefly religious works. Some of them were recorded on the ECM label, which made his music widely known. One of the religious masterpieces that came out on that label is the majestic choral composition *Kanon Pokajanen*, written in 1997. The work for solo soprano and orchestra titled *Como cierva sedienta (As the thirsty deer)* also dates from that period. The work had its premiere on 3 February 1999 at the Festival de Musica de Canarias, performed by the Copenhagen Philharmonic Orchestra and soloist Patricia Rozario. The distinctive vocal colour of this soprano of Indian origin inspired Pärt's melody, which in certain passages features Eastern-style melismata. In 2002, Pärt also arranged a version of the work for women's choir and orchestra.

The text is based on Psalms 42 and 43 in a Spanish translation of the Bible, to ensure that the Spanish target audience could understand the words. These Psalms speak of the firm faith of the people of Israel in God, including in hard times. Pärt set the Psalm texts to music in a dramatic work in which a fairly steady vocal part contrasts with a dynamic orchestration. He described the message behind the composition as follows: "'My soul', in David's Psalm, is the soul of all of us, of our life journey. A path filled with suffering and dramatic events, a path between consolation and ultimate despair that can lead to a struggle with God. But a way that is also filled with longing for Him."

Adam's Lament for choir and string orchestra also recounts the sufferings of humanity. The work was commissioned by the cities of Istanbul and Tallinn, and Pärt wrote it as a symbolic work expressing the unity between the two cultural capitals and between Islam and

Christianity. Its premiere on 7 June 2010 was held at an equally symbolic place: the Hagia Irene, a former Byzantine church in the Turkish capital. For the text, Arvo Pärt used the words of the Russian monk Staretz Silouan (1866-1938), who had been a source of inspiration for the composer for many decades. The choice was no accident: Silouan had lived on Mount Athos, near Istanbul, while Tallinn was the capital of Pärt's native country, Estonia. In the text, which speaks of the fall from Paradise and the banishment to earthly existence, Adam symbolizes humanity. As in many works by Pärt, the text comes first and dictates the musical line. In order to give the words the most profound sonority possible, Pärt used a highly contrasting blend of Orthodox singing styles and ethereal string and choral passages. Adam's plaintive monologue is performed by male voices. It is surrounded by the choir, which takes on the role of the narrator.

The consolation and connection that Pärt's music creates is perhaps most evident in his *Da Pacem Domine*. He wrote the short work in 2004 on commission for Jordi Savall two days after the bomb attacks in Madrid. Every year, this meditative prayer is heard in Spain as a tribute to the victims of the atrocity. The four-part music has since been arranged for a variety of settings.

— *written by Aurélie Walschaert*

KRISTJAN JÄRVI, CONDUCTOR

Kristjan Järvi lives and breathes music, using its power to create spaces in which anything is possible. Kristjan Järvi pursues his pioneering ideas as a conductor, producer, composer and arranger. Embracing everything with indomitable spirit and creative entrepreneurship, he runs his own production company Sunbeam Productions.

'Kristjan Järvi has earned a reputation as one of the canniest, and most innovative, programmers on the classical scene' (Reuters). As a conductor, he is at home on the big international stages, directing great classics from Wagner to Tchaikovsky as well as Steve Reich and Radiohead.

Kristjan Järvi developed his own unique sound with his New York based, classical-hip-hop-jazz group Absolute Ensemble, Baltic Sea Philharmonic, and Sunbeam's in-house Band 'Nordic Pulse'. Kristjan shapes his artistic life and takes expression to the next level with his team of 'Sunbeam Productions', with whom he creates a new paradigm for multi-sensory performance Xperiences. Founding Sunbeam just a few years ago, the company has created several concert shows since: "Waterworks" (2017/2018), "Absolute Club" featuring Francesco Tristano and "Nordic Pulse" (2018) as well as "Midnight Sun" (2019). The "Midnight Sun" tour closes at the Elbphilharmonie in Hamburg, Germany. Kristjan Järvi collaborates internationally with outstanding and creative personalities from the art, music and film scene. For example, he composed music for Tom Tykwer's prestigious series Babylon Berlin.

As a recording artist Järvi has more than 60 albums to his credit, from Hollywood soundtracks such as Cloud Atlas, Sense 8 (both productions of the Wachowski sisters who also made The Matrix), A Hologram for the King (Tom Tykwer) and award-winning albums on Sony Classical and Chandos, to his eponymous series: the Kristjan Järvi Sound Project. Besides his own productions, Kristjan Järvi collaborates internationally with outstanding recording artists like MUM, Bryce Dessner (The National), Hauschka, Robot Koch and Max Richter and is starring in the "Bastille Re-Orchestrated" Documentary on Amazon Prime at the moment. At the end of 2020 Kristjan founded a new record label: "nEscapes". Besides online music distribution it offers its own unique "nEscapes Lounges" to artists as a new listening format.

Kristjan is exclusively signed as a composer and producer with BMG Music under its label "Modern recordings". His latest album is called: Nordic Escapes. Being a passionate producer, he also arranged and produced albums in the Sunbeam Studios for Max Richter, Robot Koch and many more.

Born in Estonia, Kristjan Järvi emigrated to the United States as a child and grew up in New York City. Kristjan comes from a family of great conductors. His father Neeme and his elder brother Paavo both conduct the greatest orchestras in the world. In 2015 Kristjan relocated his center of life from the USA back to the capital of Estonia, Tallinn.

www.kristjanjarvi.com

VLAAMS RADIOKOOR

The Vlaams Radiokoor (Flemish Radio Choir) was founded in 1937 by the Belgian public broadcaster of the day. Today, the Vlaams Radiokoor is renowned for vocal music in Flanders and Europe, and is counted among the top ensembles both at home and abroad.

As of season 2019-20, Bart Van Reyn is the musical director of the Radiokoor. A shared passion for baroque and contemporary repertoire, the belief that the voice is the ultimate interpreter of our emotions, and the commitment to make our vocal heritage accessible to singers and audiences alike are what binds the ensemble together.

Based in Studio 1 in Flagey (Brussels), the 32 singers of the Vlaams Radiokoor are working on a musical project built on three major pillars. First and foremost, the Vocal Fabric productions – the laboratory of the Radiokoor. Vocal Fabric organizes concerts that test the boundaries of vocal music and are challenging, quirky and non-conformist. With great hospitality and an intense experience as the golden thread, we bring together the people on stage and those in the hall: vocal harmony is proof that people are more magnificent together than alone.

In addition, the choir works regularly with renowned instrumental ensembles from Belgium and abroad, such as the Brussels Philharmonic, the Orchestre de chambre de Paris, Il

Gardellino, Les Siècles, the Radio Filharmonisch Orkest and the Royal Concertgebouw Orchestra. In this way, the Radiokoor has gradually built up its presence on various international stages.

Lastly, the Vlaams Radiokoor is and remains a living portal for repertoire, knowledge, experience and voices. It makes our vocal heritage accessible to singers and the audience, while also investing in the creation of new vocal works. The choir thus shares its programme, technique and expertise with music lovers, amateurs and professionals.

The Vlaams Radiokoor also retains its unique status as a radio choir: a great many concert productions are recorded, and hence the choir has built up a unique collection of live recordings. The collection is constantly supplemented with a selection of studio recordings, thus preserving the vocal heritage for the future.

The Vlaams Radiokoor is an institution of the Flemish Community.

www.vlaamsradiokoor.be

BRUSSELS PHILHARMONIC

The Brussels Philharmonic was founded in 1935 by the Belgian public broadcaster (National Broadcasting Institute (NIR/INR)). Since its creation, it has worked with top international conductors and soloists. The orchestra was and is known to be a pioneer in performing contemporary music – a reputation that brought world-renowned composers such as Bartók, Stravinsky and Messiaen to Brussels. To this day, the Brussels Philharmonic is continuing this tradition, including a 21st-century work in almost every concert programme. The orchestra's historic home port is the Flagey building in Brussels, the heart of Europe, where it rehearses and performs in Studio 4 – in acoustic terms one of the top concert halls in the world – and which serves as its home base for concerts in Belgium and the rest of the world.

The French top conductor Stéphane Denève is the music director of the Brussels Philharmonic. His passion for 21st-century music and personal mission to create dialogue

between the repertoire of the past and the future is fully in keeping with the orchestra's DNA. This commitment finds expression not only in the concert programmes and recordings, but also in the CffOR platform (Centre for Future Orchestral Repertoire). This online database seeks to collect core information about symphonic compositions since the year 2000, and thus to initiate a broad international dialogue about compositions that will withstand the test of time.

At the international level, the Brussels Philharmonic has made a name for itself, with regular appearances in the major European venues and festivals, such as the Philharmonie de Paris, Wiener Musikverein, Grosses Festspielhaus Salzburg, Usher Hall in Edinburgh and Cadogan Hall in London. The international representation by IMG Touring brings further tours and concerts on new stages both in Europe and beyond (e.g. Japan in 2017, North America in 2019). In March 2019, the Brussels Philharmonic made its debut in Carnegie Hall, New York.

Another speciality for which the Brussels Philharmonic has gained an international reputation is the recording of soundtracks for series, games and films, including the Oscar-winning score for 'The Artist' (music by Ludovic Bource). In Belgium, the orchestra is a regular partner of the Film Fest Gent and of MotorMusic, and participates each year in concerts with iconic films (both blockbusters with award-winning scores and black-and-white classics with a new soundtrack). Meanwhile, the orchestra has proven to be a pioneer in other respects as well. Besides its ground-breaking initiatives under way, including the Tax Shelter, the establishment of a foundation for the purchase of string instruments, and more recently the partnership with Brussels Airlines, the orchestra embraces innovation in every area and all levels of its activities. The gentlemen of the orchestra are dressed by Café Costume in the custom designed Symphonic Sporting Jacket, with technical innovations in the field of fabric and cut.

The various CD series recorded by the Brussels Philharmonic (Deutsche Grammophon, Palazzetto Bru Zane, Warner/Erato Classics, Film Fest Gent, Brussels Philharmonic Recordings) have received international acclaim, with awards such as the ECHO Klassik, the Caecilia prize, the CHOC of the Year by Classica and a Diapason d'Or of the Year. Deutsche Grammophon released 4 CDs under the baton of Stéphane Denève: one with music by Prokofiev, two CDs dedicated to the 21st-century repertoire of Guillaume Connesson (including the double CD titled Lost Horizon with soloists Renaud Capuçon and Timothy

McAllister) and most recently an album featuring the cello concerto of Fazil Say with soloist Camille Thomas.

The Brussels Philharmonic is an institution of the Flemish Community.

www.brusselsphilharmonic.be

MUSICI / MUSICIENS VLAAMS RADIOKOOR

sopraan / soprano

Jolien De Gendt

Karen Lemaire

Kristien Nijs

Kelly Poukens

Evi Roelants

Barbara Somers

Wineke Van Lammeren

Lidwien Van Winkel

tenor / ténor

Gunter Claessens

Frank De Moor

Pieter De Moor

Paul Foubert

Ivan Goossens

Paul Schils

Yves Van Handenhove

Roel Willems

alt / alto

Helena Bohuszewicz

Maria Gil Munoz

Eva Goudie-Falckenbach

Estelle Lefort

Lieve Mertens

Sandra Paelinck

Noëlle Schepens

Kerlijne Van Nevel

bas / basse

Conor Biggs

Lieven Deroo

Mark Ellis Gough

Yu-Hsiang Hsieh

Arnout Malfliet

Marc Meersman

Philippe Souvague

Joris Stroobants

MUSICI / MUSICIENS BRUSSELS PHILHARMONIC

(1) aanvoerder / chef de pupitre (2) solist / soliste

concertmeester / konzertmeister	cello / violoncelle	hoorn / cor
Henry Raudales	Karel Steylaerts (1)	Hans van der Zanden (1)
	Kristaps Bergs (1)	Mieke Ailliet (2)
eerste viool / premier violon	Kirsten Andersen	Andrea Mancini (1)
Olivia Bergeot	Sophie Jomard	Marlies Callebert
Annelies Broeckhoven	Elke Wynants	
Stefan Claeys		trompet / trompette
Cristina Constantinescu	contrabas / contrebasse	Ward Hoornaert (1)
Anne Leonardo	Jan Buyschaert (1)	Rik Ghesquière
Justine Rigutto	Thomas Fiorini	
Alissa Vaitsner	Daniele Giampaolo	trombone
Bram Van Eenoo	Simon Luce	David Rey (1)
Gillis Veldeman		Daniel Foeteler
	fluit / flûte	Tim Van Medegael (2)
tweede viool / deuxième violon	Wouter Van den Eynde (1)	
Mari Hagiwara (1)	Lieve Schuermans (1)	pauken / timpani
Eva Bobrowksa	Jill Jeschek (2)	Gert François (1)
Véronique Burstin		
Aline Janeczek	hobo / oboe	percussie / percussion
Eléonore Malaboëuf	Maarten Wijnen (1)	Gert D'haese (2)
Sayoko Mundy	Pieter Jaspers	Tom De Cock (2)
Eline Pauwels	Lode Cartrysse (2)	Titus Franken (2)
Stefanie Van Backlé		Stijn Schoofs (2)
	klarinet / clarinette	Tom Pipeleers
altviool / alto	Maura Marinucci (1)	
Mihai Cocea (1)	Daniele Piazzoli	harp / harpe
Marina Barskaya	Midori Mori (2)	Eline Groslot (2)
Phung Ha		
Agnieszka Kosakowska	fagot / basson	
Stephan Uelpenich	Marceau Lefèvre (1)	
Patricia Van Reusel	Alexander Kuksa	
	Karen Gevorkian (2)	

Adam's Lament (2010)

St Silouan the Athonite (1866–1938)

*english**nederlands**français*

Адам, отец вселенной, в раю знал сладость любви Божией, и потому, когда был изгнан из рая за грех и лишился любви Божией, горько страдал и с великим стоном рыдал на всю пустыню. Душа его терзалась от мысли: «Любимого Бога я оскорбил».

Не так жалел он о рае и красоте его, как о том, что лишился любви Божией, которая ненасытно каждую минуту влечет душу к Богу.

Так, всякая душа, познавшая Бога Духом Святым, но потом потерявшая благодать, спытывает Адамово мучение. Больно душе, и сильно жалеет она, когда оскорбит любимого Господа.

Adam, father of all mankind, in paradise knew the sweetness of the love of God; and so when for his sin he was driven forth from the garden of Eden, and was widowed of the love of God, he suffered grievously and lamented with a mighty moan. And the whole desert rang with his lamentations. His soul was racked as he thought: "I have grieved my beloved Lord."

He sorrowed less after paradise and the beauty thereof – he sorrowed that he was bereft of the love of God, which insatiably, at every instant, draws the soul to Him.

In the same way the soul which has known God through the Holy Spirit but has afterwards lost grace experiences the torment that Adam suffered. There is an aching and a deep regret in the soul that has grieved the beloved Lord.

Adam, de vader van de hele mensheid, kende in het paradijs de zoetheid van de liefde van God en daarom leed hij bitter, toen hij vanwege zijn zonde uit het paradijs verdreven werd, en hij de liefde van God verloren had en zijn weeklagen weerklonk overal in de woestenij. Zijn ziel werd gekweld door de gedachte: "Ik heb mijn geliefde God verdriet gedaan".

Hij verlangde niet zozeer naar het paradijs en de schoonheid daarvan, hij treurde om het verlies van de liefde van God die de ziel onafgebroken krachtig naar zich toe trekt.

Iedere ziel die God leert kennen door de Heilige Geest, maar vervolgens die genade weer verliest, wordt op dezelfde manier als Adam gekweld. Er is pijn en diep berouw in de ziel die haar geliefde God verdriet heeft gedaan.

Adam, père de toute l'humanité, connaissait dans le Paradis la douceur de l'amour de Dieu; aussi souffrit-il amèrement lorsque, à cause de son péché, il fut chassé du jardin de l'Éden et perdit l'amour de Dieu. Il se lamentait avec de grands gémissements, et ses sanglots remplissaient tout le vaste désert, car son âme était tourmentée à cette pensée: "J'ai offensé le Dieu que j'aime."

Il ne regrettait pas tant le Paradis et sa beauté que d'avoir perdu l'amour de Dieu, qui, insatiablement et à chaque instant, attire l'âme à lui.

De même, toute âme qui a connu Dieu par le Saint-Esprit, mais qui, ensuite, a perdu la grâce, passe par les tourments d'Adam. L'âme est malade et éprouve un douloureux regret d'avoir affligé son Seigneur bien-aimé.

Скучал Адам на земле и горько рыдал, и земля была ему не мила. Он тосковал о Боге и говорил: «Скучает душа моя о Господе, и слезно ищу Его. Как мне Его не искать? Когда я был с Ним, душа моя была весела и покойна, и враг не имел ко мне доступа; а теперь злой дух взял власть надо мною, и колеблет, и томит душу мою, и потому скучает душа моя о Господе даже до смерти, и рвется дух мой к Богу, и ничто на земле не веселит меня, и ничем не хочет душа моя утешиться, но снова хочет видеть Его и насытиться Им, не могу забыть Его ни на минуту, и томится душа моя по Нему, и от множества скорби стоном плачу я: «Помилуй мя, Боже, падшее создание Твое».

Так рыдал Адам, и слезы лились по лицу его на грудь и

Adam pined on earth, and wept bitterly, and the earth was not pleasing to him. He was heartsick for God, and this was his cry: "My soul wearies for the Lord, and I seek Him in tears. How should I not seek Him? When I was with him my soul was glad and at rest, and the enemy could not come nigh me. But now the spirit of evil has gained power over me, harassing and oppressing my soul, so that I weary for the Lord even unto death, and my spirit strains to God, and there is nought on earth can make me glad. Nor can my soul take comfort in any thing, but longs once more to see the Lord, that her hunger may be appeased. I cannot forget Him for a single moment, and my soul languishes after Him, and from the multitude of my afflictions I lift up my voice and cry: "Have mercy upon me, O God. Have mercy on Thy fallen creature."

Thus did Adam lament, and tears streamed down his face onto his beard, on to the ground beneath his feet, and the whole desert heard the sound of his moaning. The beasts and the birds were hushed in grief; while

Op de aarde had Adam heimwee en hij huilde bittere tranen en de aarde gaf hem geen vreugde meer. Hij verlangde naar God en hij zei: "Mijn ziel verlangt naar de Heer en in tranen zoek ik Hem. Hoe zou ik niet naar Hem zoeken? Toen ik bij hem was, was mijn hart vrolijk en gerust, en de Vijand had geen toegang tot mij, maar nu heeft de geest van het kwaad macht over mij gekregen en hij valt mijn ziel lastig en kwelt haar en daarom verlangt mijn ziel naar de Heer, ten dode toe en mijn geest strekt zich reikhalzend uit naar God en er is niets op aarde dat mij vreugde kan geven en mijn ziel wil zich niet laten troosten, maar wil Hem weerzien en zich aan Hem verzadigen. Ik kan Hem geen moment vergeten en mijn ziel verlangt naar Hem en vanuit de volheid van mijn lijden verhef ik mijn stem en roep: 'Wees mij genadig, o God, ontferm U over uw gevallen schepsel.'"

Zo weeklaagde Adam en de tranen stroomden over zijn gezicht, over zijn borst en op de grond en de hele woestijn luisterde naar zijn jammerklacht; de dieren en de vogels

Adam languissait sur terre et sanglotait amèrement. La terre ne lui était pas douce, Et il soupirait après Dieu en clamant: "Mon âme languit après le Seigneur, et je le cherche avec larmes. Comment ne le chercherais-je pas? Quand j'étais avec lui, mon âme était joyeuse et sereine, et l'Ennemi n'avait point d'accès auprès de moi. Mais, à présent, l'esprit mauvais a pris pouvoir sur moi, agite et fait souffrir mon âme. C'est pourquoi mon âme désire à en mourir le Seigneur; Mon esprit s'élève vers Dieu, et rien sur terre ne peut me réjouir. Rien ne peut consoler mon âme, Mais elle désire de nouveau voir le Seigneur, et être comblée par lui. Je ne puis l'oublier un seul instant, et mon âme languit après lui; Ma peine est si grande que je pleure en gémissant: aie pitié de moi, ô Dieu, aie pitié de ta créature tombée."

Ainsi se lamentait Adam, et les larmes lui coulaient de son visage sur la poitrine et jusqu'à terre, Et tout le désert résonnait de ses gémissements. Les animaux et les oiseaux se turent de douleur,

землю, и вся пустыня
слушала стоны его; звери и
птицы замолкали в печали; а
Адам рыдал, ибо за грех его
все потеряли мир и любовь.

Велика была скорбь Адама
по изгнании из рая, но когда
он увидел сына своего Авеля,
убитого братом Каином, то
еще большею стала скорбь
его, и он мучился душою, и
рыдал, и думал: «От меня
произойдут и размножатся
народы, и все будут страдать,
и жить во вражде, и убивать
друг друга».

И эта скорбь его была велика,
как море, и понять ее может
только тот, чья душа познала
Господа и как много Он нас
любит.

И я потерял благодать и
вместе с Адамом зову:
«Милостив буди мне,

Adam wept because peace and love
were lost to all men on account of his
sin.

Adam knew great grief when he was
banished from paradise, but when he
saw his son Abel slain by Cain his
brother, Adam's grief was even
heavier. His soul was heavy, and he
lamented and thought: "Peoples and
nations will descend from me, and
multiply, and suffering will be their
lot, and they will live in enmity and
seek to slay one another."

And his sorrow stretched wide as the
sea, and only the soul that has come
to know the Lord and the magnitude
of His love for us can understand.

I, too, have lost grace and call with
Adam: "Be merciful unto me, O Lord!
Bestow on me the spirit of humility
and love."

verstomden van verdriet, terwijl
Adam weeklaagde, dat vanwege zijn
zonde alle vrede en liefde verloren
waren gegaan.

Groot was het verdriet van Adam
toen hij werd verdreven uit het
paradijs, maar toen hij zag dat zijn
zoon Abel gedood was door Kaïn, zijn
broeder, verdiepte zijn smart zich nog
meer en zijn ziel was gekweld en hij
weende en dacht: "Uit mij zullen
volkeren voortkomen en zich
vermenigvuldigen, maar allemaal
zullen ze lijden en in vijandschap
leven en elkaar doden."

En zijn verdriet was zo onmetenlijk
groot als de zee en alleen diegene,
wiens ziel de Heer kent en weet
hoezeer Hij ons liefheeft, kan hem
begrijpen.

Ook ik heb de genade verloren en
met Adam roep ik: "Wees mij
genadig, o Heer. Verleen mij een
geest van nederigheid en liefde."

Mais Adam pleurait, car, à cause de
son péché, tous avaient perdu la paix
et l'amour.

Grande était la détresse d'Adam
lorsqu'il fut chassé du Paradis;
Mais lorsqu'il vit Abel tué par son frère
Caïn, sa souffrance redoubla;
L'âme écrasée de douleur, il se
lamentait et songeait:
"De moi sortiront et se multiplieront
des peuples entiers.
Tous, ils souffriront; ils vivront dans
l'inimitié et se tueront les uns les
autres."

Cette douleur était immense comme la
mer, Et seul peut la comprendre celui
dont l'âme a connu le Seigneur
et sait combien il nous aime.

Moi aussi, j'ai perdu la grâce
Et, d'une seule voix, je crie avec Adam:
"Sois miséricordieux envers moi,
Seigneur. Donne-moi un esprit
d'humilité et d'amour."

Господи. Даруй мне духа
смирения и любви».

Como cierva sedienta (1998/2002)

Psalm 42-43

Como la cierva sedienta en busca de un río, así, Dios mío, te busco a ti. Tengo sed de Dios, del Dios de la vida. ¿Cuándo volveré a presentarme ante Dios? Día y noche, mis lágrimas son mi alimento, mientras a todas horas me preguntan: “¿Dónde está tu Dios?”

Cuando pienso en estas cosas, doy rienda suelta a mi dolor. Recuerdo cuando yo iba con la gente, conduciéndola al templo de Dios entre gritos de alegría y gratitud. ¡Qué gran fiesta entonces!

¿Por qué voy a desanimarme? ¿Por qué voy a estar preocupado? Mi esperanza he puesto en Dios, a quien todavía seguiré alabando. ¡Él es mi

As the hart panteth after the water brooks, so panteth my soul after thee, O God. My soul thirsteth for God, for the living God: when shall I come and appear before God? My tears have been my meat day and night, while they continually say unto me, “Where is thy God?”

When I remember these things, I pour out my soul in me: for I had gone with the multitude, I went with them to the house of God, with the voice of joy and praise, with a multitude that kept holyday.

Why art thou cast down, O my soul? and why art thou disquieted in me? hope thou in God: for I shall yet praise him for the help of his countenance.

Zoals een hinde smacht naar stromend water, zo smacht mijn ziel naar u, o God. Mijn ziel dorst naar God, naar de levende God, wanneer mag ik nader komen en Gods gelaat aanschouwen? Tranen zijn mijn brood, bij dag en bij nacht, want heel de dag hoor ik zeggen: 'Waar is dan je God?'

Weemoed vervult mijn ziel nu ik mij herinner hoe ik meeliep in een dichte stoet en optrok naar het huis van God - een feestende menigte, juichend en lovend.

Wat ben je bedroefd, mijn ziel, en onrustig in mij. Vestig je hoop op God, eens zal ik hem weer loven, mijn God die mij ziet en redt.

Comme une biche soupire après l'eau du ruisseau, moi aussi, je soupire après toi, mon Dieu. J'ai soif de Dieu, du Dieu vivant. Quand pourrai-je enfin entrer dans son temple, pour me présenter devant lui ? Jour et nuit, j'ai ma ration de larmes, car on me dit sans cesse : "Ton Dieu, que fait-il donc ?"

Je laisse revenir les souvenirs émouvants du temps où j'avançais en tête du cortège vers la maison de Dieu, avec une foule de personnes en fête, qui criaient à Dieu leur reconnaissance et leur joie.

À quoi bon me désoler, à quoi bon me plaindre de mon sort ? Mieux vaut espérer en Dieu et le louer à nouveau, lui, mon sauveur et mon Dieu !

Dios y salvador!

Me siento muy desanimado. Por eso pienso tanto en ti des-de la región del río Jordán, desde los montes Hermón y Mizar.

Se oye en los barrancos profundos el eco atronador de tus cas-cadas. Los torrentes de agua que tú mandas han pasado sobre mí.

De día el Señor me envía su amor, y de noche no cesa mi canto ni mi oración al Dios de mi vida.

Le digo a Dios, mi defensor. "¿Por qué me has olvidado? ¿Por qué tengo que andar triste y oprimido por mis enemigos?"

Hasta los huesos me duelen por las ofensas de mis enemigos, que a todas horas me preguntan: "¿Dónde está tu Dios?"

¿Por qué voy a desanimarme? ¿Por qué voy a estar preocupado? Mi esperanza he puesto en Dios, a quien

O my God, my soul is cast down within me: therefore will I remember thee from the land of Jordan, and of the Hermonites, from the hill Mizar.

Deep calleth unto deep at the noise of thy waterspouts: all thy waves and thy billows are gone over me.

Yet the Lord will command his lovingkindness in the daytime, in the night his song shall be with me, and my prayer unto the God of my life.

I will say unto God my rock, "Why hast thou forgotten me? Why go I mourning because of the oppression of the enemy?"

As with a sword in my bones, mine enemies reproach me; while they say daily unto me, "Where is thy God?"

Why art thou cast down, O my soul? and why art thou disquieted within me? hope thou in God: for I shall yet praise him, who is the health of my

Mijn ziel is bedroefd, daarom denk ik aan u, hier in het land van de Jordaan, bij de Hermon, op de top van de Misar.

De roep van vloed naar vloed, de stem van uw waterstromen - al uw golven slaan zwaar over mij heen.

Overdag bewijst de Heer mij zijn liefde, 's nachts klinkt een lied in mij op, een gebed tot de God van mijn leven.

Tot God, mijn rots, wil ik zeggen: 'Waarom vergeet u mij, waarom ga ik gehuld in het zwart, door de vijand geplaagd?'

Mij gaat door merg en been de hoon van mijn belagers, want ze zeggen heel de dag: 'Waar is dan je God?'

Wat ben je bedroefd, mijn ziel, en onrustig in mij. Vestig je hoop op God, eens zal ik

Au lieu de me désoler, je m'adresse à toi, mon Dieu, depuis l'endroit où je suis, aux sources du Jourdain, près du Mont-Petit dans les montagnes de l'Hermon.

Tu fais gronder les torrents, un flot en appelle un autre, tu les fais tous déferler sur moi, je suis complètement submergé.

Que le Seigneur me montre sa bonté, le jour, et je passerai la nuit à chanter pour lui, à prier le Dieu qui me fait vivre.

Je veux dire à Dieu, mon rocher : "Pourquoi m'as-tu oublié, pourquoi dois-je vivre accablé, pourquoi laisses-tu mes ennemis m'écraser ?"

Me voilà complètement brisé par leurs insultes, quand ils me disent sans cesse : "Ton Dieu, que fait-il donc ?"

À quoi bon me désoler, à quoi bon me plaindre de mon sort ? Mieux vaut espérer en Dieu et le louer à nouveau, lui, mon sauveur et

todavía seguiré alabando. ¡Él es mi Dios y salvador!

Oh Dios, hazme justicia; ¡Ponte de mi parte contra esta gente pagana!
¡Ponme a salvo del mentiroso y del malvado, porque tú eres mi Dios y protector! ¿Por qué me has alejado de ti?
¿Por qué tengo que andar triste y oprimido por mis enemigos?

Envía tu luz y tu verdad, para que ellas me enseñen el camino que lleva a tu santo monte, al lugar donde tú vives. Llegaré entonces a tu altar, oh Dios, y allí te alabaré al son del arpa, pues tú, mi Dios llenas mi vida de alegría.

¿Por qué voy a desanimarme? ¿Por qué voy a estar preocupado? Mi esperanza he puesto en Dios, a quien todavía seguiré alabando. ¡Él es mi Dios y salvador!

countenance, and my God.

Judge me, O God, and plead my cause against an ungodly nation: O deliver me from the deceitful and unjust man. For thou art the God of my strength: why dost thou cast me off? Why go I mourning because of the oppression of the enemy?

O send out thy light and thy truth: let them lead me; let them bring me unto thy holy hill, and to thy tabernacles. Then will I go unto the altar of God, unto God my exceeding joy: yea, upon the harp will I praise thee, O God, my God.

Why art thou cast down, O my soul? and why art thou disquieted within me? hope in God: for I shall yet praise him, who is the health of my countenance, and my God.

hem weer loven,
mijn God die mij ziet en redt.

Verschaf mij recht, o God, vecht voor mijn zaak. Bescherm mij tegen een liefdeloos volk, vol list en bedrog. U bent toch mijn God, mijn toevlucht, waarom wijst u mij af?
Waarom ga ik gehuld in het zwart, door de vijand geplaagd?

Zend uw licht en uw waarheid, laten zij mij geleiden en brengen naar uw heilige berg, naar de plaats waar u woont. Dan zal ik naderen tot het altaar van God, tot God, mijn hoogste vreugde. Dan zal ik u loven bij de lier, God, mijn God.

Wat ben je bedroefd, mijn ziel, en onrustig in mij. Vestig je hoop op God, eens zal ik hem weer loven, mijn God die mij ziet en redt.

mon Dieu !

Rends-moi justice, mon Dieu, défends ma cause contre des individus sans pitié. Délivre-moi des menteurs et des malfaiteurs. Car c'est toi, Dieu, qui es mon protecteur. Pourquoi m'as-tu repoussé, pourquoi dois-je vivre accablé, pourquoi laisses-tu mes ennemis m'écraser ?

Fais-moi voir ta lumière et ta fidélité. Qu'elles me guident vers la montagne qui t'appartient, qu'elles me conduisent à ta demeure ! Alors je m'approcherai de ton autel, de toi-même, Dieu ma plus grande joie. Je prendrai ma guitare pour te louer, toi qui es mon Dieu !

À quoi bon me désoler, à quoi bon me plaindre de mon sort ? Mieux vaut espérer en Dieu et le louer à nouveau, lui, mon sauveur et mon Dieu !

Da Pacem Domine (2004)

Gregorian antiphon "Da pacem Domine"

Da pacem, Domine, in diebus nostris	Give peace, O Lord, in our time
Quia non est alius	Because there is no one else
Qui pugnet pro nobis	Who will fight for us
Nisi tu Deus noster.	If not You, our God.

Geef vrede, Heer, in onze dagen
want er is niemand anders,
die voor ons ten strijde trekt
dan alleen U, onze God.

Donne nous la paix Seigneur en ce jour
Car il n'y a personne d'autre que Toi
notre Dieu, qui combatte pour nous
si ce n'est toi notre Dieu.